

A média és a rendőrség iránti bizalom¹

VÁRI Vince²

A média mint „negyedik” hatalmi tényező szerepe ma már aligha lehet bárki számára kétséges. Viszont a rendőrség népszerűségét a média érdekeinek oldaláról megkérdőjelezve egyre inkább az a meggyőződés támad, hogy a kettő között érdekülönbség áll fenn. Azonban a rendőrségnek a médiával szemben folytatott küzdelme a lakosság bizalmának elnyeréséért igazából csak látszólagos, valójában a rendőrség ebből a párharcból nem kerülhet ki győztesen. A rendőrség – saját kommunikációs csatornák hiányában – mindig csak a hírek szolgáltatója lehet, nem pedig továbbítója, közvetítője. Ahogy egyre jobban belátja a média hírszelekciós mechanizmusával való szembeszegülés értelmetlenségét és hiábavalóságát, úgy válik egyre inkább passzív, védekezővé.

Kulcsszavak: média, rendőrség, kommunikáció, lakossági bizalom

A tömegtájékoztató tagadhatatlanul jelentős befolyással van az emberek életére. Felfogásunkat, érzelmi állapotunkat, identitásunkat alapjaiban formálják a tömegtájékoztató felől érkező információk.³ A híryanagok mennyiségileg és minőségileg is a fogyasztói igényekhez igazodnak, de nem szabad elfeledkezni arról, hogy a tömegtájékoztató célja a nézettség folyamatos fenntartása és növelése – ebből a szemszögből a kiszámítható fogyasztói szokások mindig kedvezőbbek a médiumok számára, mint a remélt nézettség feletti hazardírozás. A tömegtájékoztató emberekre gyakorolt negatív hatásait számos kutatás alátámasztja: idegengyűlölet, bizalmatlanság, izolációs hatások és más hasonlók.⁴

A figyelem felkeltésére és fokozására kiélezett híradások célja az emberek érzelmi minőségének megváltoztatása, továbbá a reaktív érzelmi válaszok kikényszerítése. Erről az oldalról érthető, hogy miért törekednek a médiaszolgáltatók a szokásos tapasztalatokat meghaladó „határelmények” kiváltására, illetve a szórakoztató élmény miatt lesz egyenlő a drámával, félelemmel és a borzongáskeltéssel.⁵ Kétségtelen a bünyildözésnek ebben a mechanizmusban játszott szerepe. A rendőrség kerül kapcsolatba

1 A tanulmány a Miskolci Egyetem Deák Ferenc Doktori Iskolán, 2016. február 4-én megvédett, *A bünyildözés relatív hatékonysága és a rendőrség* című PhD-értekezés része. Témavezetők: prof. Farkas Ákos ME ÁJK és dr. Németh Zsolt PhD, NKE RTK. A bíráló bizottság elnöke: prof. dr. Görgényi Ilona, tagjai: prof. dr. Kerecsi Klára, prof. dr. Tóth Mihály, dr. Jacsó Judit, az értekezés opponensei: prof. dr. Finszter Géza, dr. Krémer Ferenc.

2 Dr. VÁRI Vince r. őrnagy PhD, tanársegéd, NKE Rendészettudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőeljárásjogi Tanszék
Dr. Vince VÁRI p. major PhD, assistant lecturer, NUPS Faculty of Law Enforcement, Criminal Procedure Department
orcid.org/0000-0001-6416-1645, variv@uni-nke.hu

3 Pokol (2009)

4 Korinek (2010) 322–328.

5 Korinek (2006a) 8.

az erőszakkal, reagál arra, és megvédi az állampolgárokat annak nemkívánatos következményeitől. A rendőrség e tevékenységének bemutatásában a monopolhelyzetű tömegtájékoztató óhatatlanul is véleményt közöl és értékítéletet tesz.⁶ *Ebben a relációban pedig könnyen érthető, hogy a médiumok számára „a biztonságot szavatolni nem képes” rendőrségkép lefestése – fokozva a félelem- és bizonytalanságérzetet – miért növeli a hír „eladhatóságát” és a műsor nézettségét.*

A tévézés által az alacsonyabb társadalmi osztályok gyermekei veszélyeztetettebb helyzetben vannak, mint a középosztálybeli gyermek- és fiatalkorúak.⁷ Kutatások kimutatták az összefüggést a sok tévézés és az erőszakos megoldások preferálása között.⁸ A gyakori tévé-, videó- és filmnézés következménye lehet, hogy lassan kiszorít vagy helyettesít minden más interperszonális kapcsolatot.

A média által kultivált tényezők a tévézők értékrendjének változására is hatással vannak, különösen, ha kevésbé műveltek. Az alacsonyabb rétegek gyakran élnek olyan szociokulturális miliőben, ahol az átlagnál alacsonyabb az „agressziós küszöb” és a konfliktustűrő képesség, mert például gyakrabban csattan el egy pofon. Ugyanitt egy tévéhős – akár bűnöző, akár bűnüldöző – éppen erőszakos módszerei miatt válik imponáló, esetleg követendő eszményképpé. Az erőszakos krimik ebben a társadalmi közegeben mintegy oktatófilmként működnek, s növeli az agresszivitás vonzerejét, hogy azt gyakran kapcsolják a hatalom képviselőihez. A krimikben a rendőr gyakran hágja át a törvényt, és önbíráskodva szolgáltat igazságot, az erőszakot bosszúként alkalmazva kíméletlenül leszámol a végletesen démonizált és aljasnak bemutatott ellenfeleivel. A filmek és az erőszak kultusz lényegileg az erőszak alkalmazását igazolják azzal, hogy „a cél szentesíti az eszközt” elve alapján felmentik annak végrehajtóját, aki az „igazság” nevében morálisan helyes tettet hajt végre, legyen az bármilyen bestiális. Az erőszak bemutatásában pusztán az a lényeg, hogy a főhőssel érzelmileg azonosulni lehessen. *A média a pozitív színben feltüntetett erőszakos tettek végrehajtását kiváltó körülmények valódi okait relativizálja, miközben az ellenséges szereplő negatív személyiségjegyeit abszolutizálja. Ezzel éri el a nézőben keltett érzelmi konfliktus „fekete vagy fehér” hatását, amely a sarkos döntések meghozatala miatti katarzisban csúcsosodik ki.* Ezzel ellentétben az életben jelentkező vitás helyzetek szinte soha nem mellőzhetik az eltérő álláspontok és szubjektív igazságok megismerésének és ütköztetésének szükségességét és az erőszak nélküli konfliktuslezárási formulák preferálását.

A tömegtájékoztató torzítása⁹

A szervezetelmélet azt tartja, hogy a kommunikáció mindenféle szervezeti kultúra, sőt a szervezetek éltető ereje.¹⁰ Jelentősége a rendőrségnél igazán hangsúlyos, hiszen a

6 Virág et al. (2007) 127–154.

7 Többek között erről olvashatunk: Frydman (1993); N. Kollár–Szabó (2004); Horváth (2004)

8 Gerbner (2000)

9 Saját empirikus kutatásomban a rendőrök 73 százaléka egyetértett azzal, hogy a bulvármédia torzítva mutatja be a rendőrséget és a bűnüldözést. Lásd: Vári (2015)

10 Klein (2004) 415.

rendészeti tevékenységnek alapeleme az információ. A kellő informáltság, a jó kommunikáció nem egyszerűen fontos része, hanem elemi feltétele a rendőrség működésének, éppen ezért alapigény a külső kommunikáció a média és a lakosság felé.¹¹ Ahhoz, hogy érthetővé váljon a médiának a bűnüldözés ábrázolásával a hatékonyságra gyakorolt szerepe, mindenekelőtt azt kell tudomásul venni, hogy a tömegtájékoztató alapjaiban ferdíti el a valóságról alkotott képet. Görbe tükrön keresztül vizsgálja, illetve mutatja be a bűnözést és a bűnüldözést. Ezzel jelentősen befolyásolja az emberek bűnözésről, továbbá a bűnüldözésről alkotott véleményét és elképzeléseit.¹²

Mit is jelent az objektivitás a tömegtájékoztató számára?

„Mint közvetítőnek a média feladata lenne, hogy az együttműködés módjáról, minőségéről, és ha vannak, nehézségeiről és kudarcairól is folyamatosan árnyalt és hiteles képet nyújtson a közösségnek. Tipikusan középen kell állnia: sem egyik, sem másik irányban nem lehet elfogult. Különösen nem ugraszthatja egymásnak a két együttműködő felet, neki csak a közvetítés a dolga a maga speciális technikai és szakmai eszközeivel.”¹³

Az objektivitástorzítás indokai

Akaratlan torzítás: a hír nem azonos a tényekkel. A hír csupán a tényekről szóló narratíva, amely szükségszerűen magán viseli megfogalmazójának értékítéletét.¹⁴ Magától értetődő, hogy a téma és szóválasztás, az esemény egyes részeinek kiemelése vagy elhallgatása, kifejtettsége vagy a cikkben belüli elhelyezése befolyásolja az olvasónak a cikk kapcsán kialakult véleményét.

Megerősítő torzítás: az újságíró azokat a történeteket tekinti hírértékűnek, amelyek – feltevése szerint – számot tartanak a közönség érdeklődésére.¹⁵ Így történhet meg, hogy mikor a lapok rendszeresen beszámolnak például különböző bűncselekményekről, a közönség torzán úgy érzékeli: a közbiztonság hirtelen megromlott, holott a bűnügyek statisztikai gyakorisága nem növekedett. Az újságírók figyelmét azonban ekkor már a bűnügyek foglalják le, és csak azokat a tényeket írják meg, amelyek a közbiztonság romlását látszanak alátámasztani.¹⁶

Szervezeti torzítás: teljesen egyértelmű, hogy az újságírók célja az, hogy az általuk lehozott hír minél több emberhez eljusson, minél több ember érdeklődését felkeltse. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy a cikkeket úgy szerkesszék meg, hogy azokat az emberek átlagosnak vélt háttértudásához igazítsák. Ha túl tudományosan írnak, az emberek egy része azt nem érti meg, vagy a részletek nem keltik fel a többség érdeklő-

11 Az Amerikai Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériumának a közösségi rendőrség 12 rendőri hivatalának tapasztalatairól készült tanulmánya szerint jelentős paradigmaváltás a rendőrség számára a szimmetrikus kommunikáció bevezetése, de hatása csak akkor lesz, ha a nyitottság „őszinte” lesz, a rendszer lehetővé teszi az információ torzítás nélküli továbbítását. A lakosság segítségével pontosabban határozhatók meg az incidenseket okozó problémák, és a pusztán bevonásukkal erősíthető a rendőrséggel szembeni bizalom. Lásd: Maguire–Wells (2009) 11.

12 A tanácselnök ugyanerről a tendenciáról számol be, csak a bíróságok esetében. Katona (2007) 166–181.

13 Gaál–Molnár (2013) 137.

14 Bajomi-Lázár (2008) 71.

15 Uo.

16 Uo. 72.

dését. Ezért általánosságban elmondható, hogy a híreket leegyszerűsítik, a teljes folyamat bemutatása helyett csak a főbb eseményeket és személyeket emelik ki.

Szerkezeti torzítás: a híranyag lehozását az újságban vagy az esti híradóban nagyban befolyásolja az, hogy mennyi hely van neki a lapban, vagy mennyi műsoridőt tudnak hozzá biztosítani.

Jelenlét általi torzítás: hangsúlyozni kell, hogy az újságírók mindig részesei az eseményeknek. Minden emberre hatással van, ha figyelik, különösen akkor, ha az egész ország vagy az egész világ láthatja, amit tesz vagy mond. A média nagy hatással van a politikára, és ez visszafelé is igaz. „A politikusok az újságírók várható reakcióit is előre belekalkulálhatják kommunikációjukba, ami ugyancsak befolyásolja a hírközlés tartalmát és minőségét.”¹⁷

A média és az objektivitás kérdésében a vélemények megoszlanak. Van olyan kutató, aki szerint az újságírónak törekednie kell az objektivitásra, mások szerint viszont az objektivitás egyáltalán nem is feladata: az újságíró lényegében mehet a saját feje után, és lehet elfogult a kitűzött cél érdekében.¹⁸ *Mindez azért izgalmas kérdés, különösen jelen értekezés témáját tekintve, mert a rendőrség médiához való viszonyában, illetve saját kommunikációs stratégiájában folyamatos a diskurzus, miközben még a médiának sincs kiforrott tudományképe a saját társadalmi küldetéséről, s ez a 20. század második felében többek között saját ideológiai válságához is vezetett.*

A hírszelekció szempontjai¹⁹

A negatív hírek prioritása

Miért van az, hogy a szerkesztők úgy gondolják, az embereket jobban érdeklik a negatív tartalmú hírek? Csepeli György szociálpszichológus elméletét támasztja alá²⁰ Pamela Shoemaker amerikai médiakutató evolúciós elmélete²¹ is, miszerint az elmúlt évezredekben azok az emberek maradtak életben, akik időben értesültek a fenyegető veszélyekről, és így fel tudtak készülni az elhárításukra, miközben a jó hírekkel kapcsolatosan semmiféle teendőnk nincs. A negatív hírek dömpingje elé a hatályos jogi környezet sem górdít különösebb akadályt.²²

17 Uo. 73.

18 Merril (1995)

19 Bajomi-Lázár (2008) 79–82.

20 Németh (1999) 89.

21 Shoemaker (1996) 32–47.

22 A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (médiatörvény) rendelkezik az úgynevezett bünyügyi bulvárról. A 38. § szerint a más médiaszolgáltatótól átvett, illetve a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló, bünyügyi tematikájú híranyag vagy tudósítás a hírműsor időtartamának 20 százalékánál éves átlagban nem lehet hosszabb terjedelmű. Azonban ennek mértékét nem hivatalból, hanem csak bejelentésre ellenőrzik, így érzékelhetően nagyobb mértékben sugározzák a médiumok. Forrás: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1000185.TV (2015. 01. 16.)

Valóidejűség

A hírfogyasztásban elsődleges helyet foglal el a hírek frissességének kérdése, amely a tömegtájékoztató jellegét is determinálja. A hírműsorok aktuális témákkal foglalkoznak, az internetes hírportálok a felkapott eseményekről „percről percre” tudósítást készítenek.

Váratlanság, szokatlanság

A megszokott életritmustól eltérő események, történések felkeltik a figyelmet, s ezt a hírportálok kihasználják a hírek megfelelő beharangozásával és tálalásával. A rutintól eltérő helyzetek felébresztik és ideig-óráig fenntartják a figyelmet.

Normasértés

Ebbe a körbe a deviáns viselkedési formák tartoznak, amelyek eltérnek az uralkodó és általánosan elfogadott normáktól. Ahogy a váratlanság esetében a megszokott rutint, addig itt a rendet sérti meg az ilyen viselkedés, s ez a társadalmilag elfogadott normákat betartó személyekből negatív érzést, felháborodást vált ki.

Érintettség

A média a tájékoztatásban a tömegek minél nagyobb arányú megszólítását tűzi ki célul, ezért választ olyan témákat, amelyek a többséget érinthetik, vagy mindenkire kihatással bírnak, ezért igyekeznek inkább az érzelmekre, mint az értelemre hatni. Erről az oldalról a bűnözés és a bűnüldözés univerzális téma.

Érdekesség

Ez lényegében felöleli a hírek és tudósítások „bulvárosodását”: a hírek inkább a felszínes dolgokra vagy a pletykákra fókuszálnak az összefüggések megértése helyett.²³

Kriminológiai oldalról jelentős kérdés, hogy milyen mértékben tér el a tömegtájékoztató megjelenő bűnözéskép a tényleges bűnözés valóságától, amelyből következtethetünk arra is, hogy a szubjektív biztonságérzet és az objektív biztonsági helyzet mennyire tér el egymástól.

A bűnözés struktúrája szerint a médiumok bűnözésábrázolása²⁴ zömében az erőszakos bűnözésre korlátozódik, noha valójában a vagyoni elleni kriminalitás a meghatározó. Ellentétben a médiavilággal, az erőszakos bűnözés a valóságban mindenekelőtt ismerősök, rokonok, családtagok között zajlik. *Az erőszak a médiumokban megszerpített*

²³ Erre a szempontra az olvasottság/nézettség növelése érdekében a rendőrségi sajtó is épít, éppen ezért „bulvárosítja” a bűnügyi tudósítások színvonalát.

²⁴ Korinek (2006b) 5–6.

és/vagy brutalizált formában jelentkezik. A bűncselekmény-szituációk bemutatásában a médiumok általánosságban csak a külsőségekre (a cselekmény végrehajtására és a felderítésre) koncentrálnak. A bűncselekmény-szituáció kialakulása, a tettes énefejlődése vagy az elítélés utáni sorsa már nem érdekes. A tettes általában sportszerűtlen, brutális, önző, elvetemült, büntetett előéletű, gonosz. Motívumai a harácsolás, a féktelen hatalomvágy. Emberi kapcsolatairól szinte semmit sem, vagy főként rosszat tudunk. Ismeretlen a szocializációja, mentő körülményei, iskolázottsága, kiválóan alkalmas arra, hogy a néző/olvasó feltétel nélkül gyűlölje. Az áldozat a tetteshez hasonló, csak fordított előjellel: mindig ártatlanul csöppen a bűncselekménybe, nem provokálja a tettest, passzív, kiszolgáltatott, teljes rokonszeny kíséri.

A bűnözéskontroll kérdésében megfigyelhető, hogy a médiumokban a bűnözés-ellenőrzés szinte mindig a rendőrség dolga, csak nyomozókat látunk, ám bírót, ügyészt, börtönnevelőt szinte soha. Hallgat a média a családi, nevelési gondokról, a bűnözést ténylegesen magyarázó körülményekről. Nem ismerhetjük fel, hogy mi is valójában az állampolgár felelőssége. Úgy tűnik, mintha a bűnözés elleni harc leginkább represszáliákból állna, amelyek ráadásul mindig sikeresek. *A bűnözés összképének tekintetében az adott bűncselekmény az egyes médiumokban mindig egyedi esetként jelentkezik, noha valójában tömegjelenségről van szó. Mivel a média feladata a szórakoztatás, valójában akaratlanul is félreinformál, manipulál.*

A bűnüldözés valóságábrázolása tehát a tömegtájékoztatásban a legkevésbé sem mondható hitelesnek, már csak azért sem, mert a két terület eltérő célokat szolgál: az igazságszolgáltatás számára a hitelesség, a pontosság és a szakszerűség a fontos, míg a média számára a gyorsaság, az érdekesség és a „fogyaszthatóság” az elsődleges.²⁵ *„A szakemberek előtt jól ismert annak a képnek a torzulása, amely a sajtó »kézi irányítása« megszűnésének következményeként a bűnözésről kialakult. Annak ellenére, hogy a bűncselekmények átlagosan 80 százaléka vagyon ellen irányul, a tömegtájékoztatást az erőszakos, személy elleni támadásokról szóló hírek uralják. Ennek pedig törvényszerű következménye a szubjektív biztonságérzet mélypontra kerülése, és ez már a köznapi életminőséget rontja, ekként politikai kérdéssé válik.”*²⁶

Már a jogalkalmazás által nyújtott információ is szelektált, amit a médiumok tovább szelektálnak és egyszerűsítenek. A legtöbb embernek nincs közvetlen, személyes tapasztalata a bűnözés és a bűnüldözés világáról, vagy ha van, az – a bűnözés egészét tekintve – többnyire elenyésző mennyiségű, és semmiképpen sem „reprezentatív”. Számukra a média által közvetített, szelektált és szimplifikált kép a „való világ”.²⁷

A média által „demonstrált” kép jellemzői:

- Az igazságszolgáltatási rendszer és a bűnügyek megjelenítése jelentősen átpolitizált. A bűnözés szinte a politika sajátos vetületeként tűnik fel a híryanagokban, felelőssé téve vagy mentegetőzésre bírva az aktuális kriminálpolitikai kérdésekben nyilatkozó képviselőiket, egymáshoz mérgetve a pártpolitikai törekvések

25 Antal–Dunavölgyi (2006) 35.

26 Németh (1999) 89.

27 Ahogy a kutatók kifejtik: a polgár nem tudja, milyen is a bűnözés és a büntető igazságszolgáltatás valójában, azt a képet ismeri, azt a világot gondolja valóságosnak, amit számára a média kultivál. Lásd: Virág et al. (2007) 154.

sikereit vagy eredménytelenségeit. A bűnözést és a bűnüldözést megjelenítő média bűnözésábrázolása a politikai csatározások jellegzetes színtere, amelyet meghatároz a nézettség és a közönség érdeklődése.

- Intenzívebb a médiaérdeklődés az erőszakos, durva és kegyetlen bűncselekmények iránt.
- A nyomozati szakasz, különösen a rendőrség tevékenysége, felülreprezentált a híradásokban, amint az ügyek távolabb haladnak, egyre inkább csökken a híradások száma és az érdeklődés.
- A tudósítások stílusa rövid és tömör, a személyiségi jogokat ritkán tartják be.²⁸

Kerezi Klára megállapítása szerint a magyarországi lakosok túlnyomó többsége biztosságnak ítélte meg a lakókörnyezetét,²⁹ miközben az ország biztonsági helyzetét általában ennél kritikusabbnak találta. *„A makrotársadalmi hatások a társadalmi változások idején kapnak nagyobb hangsúlyt, illetve az ebbe a körbe sorolható médiahatás meghatározó volta is annak függvényében alakul, hogy volt-e jelentősebb változás a bűncselekményekkel kapcsolatos kommunikációban. Például egy-egy a bűnözést hangsúlyos kérdésként kezelő politikai kampány a médián keresztül erőteljes hatást gyakorol a lakosságban jelen levő félelmekre.”*³⁰ Ebből levonható következtetés, hogy a lakosság „valódi” tapasztalat hiányában többnyire a médiából, felszínesen ítéli meg a bűnözés és a bűnüldözés folyamatait.

A rendőrség hazai kommunikációs modellje

Előzmények

Mindenekelőtt a bűnüldözés és a média kapcsolatának a szocializmus időszakában megfigyelhető felfogását tartom fontosnak megemlíteni, hiszen abból a rendszerből nőtt ki magát a rendszerváltozás utáni és a jelenlegi liberális tömegtájékoztatási kultúra. Ennek illusztrálására felidézném a későbbi *Kétfény* című bűnügyi hírműsor jól ismert főszerkesztője, Szabó László 1963-ban, *A rendőrség és sajtó* címmel közreadott cikkét, amelyben az újságírók és rendőrök együttműködésének főbb kérdéseit vette sorra.³¹ A szerző akkor még nem is sejtette, hogy ezzel egy három évig húzódó szakmai vitát fog elindítani a rendőrségi tájékoztatásról és az erre mutató ideológiai irányelvekről.³² A vitából a következő tanulságok vonhatók le:

A Horthy-korszak rendőrsége rendkívül komolyan kezelte és kiemelt ügynek tekintette a rendőrség és a sajtó kapcsolatát, éppen ezért jelentős befolyást gyakorolt a bűnügyi tudósítások minőségére. A liberális szemléletű, nyitott sajtókapcsolattal ellentétben a rendőrség sajtójánál nem lehetett akárki bűnügyi tudósító, s arra is volt példa, hogy bizonyos újságírókat a bíráló és negatív hangvétel miatt kitiltottak a főkapitányság épületéből.

²⁸ Barabás et al. (2006) 14–15.

²⁹ Kerezi (2005) 11–41.

³⁰ Kó (2005) 45.

³¹ Szabó (1963) 16–25.

³² Lásd többek között: Zlatniczky (1963) 89–92.; Budai (1964) 76–78.; Dénes (1963) 1–74.; Bodor (1964) 98–101.

A rendőrséget bíráló hangok még 1956-ot követően sem voltak elfogadhatóak, s ennek hátránya volt, hogy a rendőrség, nem tűrve a kritikát, saját fejlődésének állított gátat. A sajtó és a rendőrség kapcsolatában a bizalmat és nyitottságot látták célravezetőnek, arra gondolva, hogy a rendőrség számos feladatát, mint a körözési vagy a bűn-megelőzési tájékoztatás, többnyire a sajtó segítségével valósíthatja meg.

Szükségszerűen elismerték, hogy a tömegtájékoztatásnak erős népnevelő és gondolkodásmód-befolyásoló hatása van, ezért egyesek úgy látták, hogy nem lehet feltétlenül a sajtóra hagyni a hírszelekciót a szocialista erkölcsösség szempontjára való tekintettel, de voltak olyanok is, akik feltétlenül hittek és bíztak a sajtó tömegtájékoztatásának objektivitásában. A rendőrség kommunikációs szakemberei alapvetően a rendkívül nyitott, liberális, illetve a kissé konzervatívabb, kevésbé bizalmi kapcsolat kialakítása között foglaltak állást. Ami a vitából nyilvánvalóvá vált: nagy várakozással és pozitívan tekintettek a sajtó és a rendőrség jövőbeni kapcsolatára. Szélsőséges naivitással még a pozitív hír szenzációértékét vagy az előzetes szelekció nélküli tömegtájékoztatás lehetőségét is felvetette néhány szerző, hiszen, mint mondták, mi más lenne a média feladata, mint a valóságról való hiteles tájékoztatás.

Mi sem mutatja jobban a rendőrség részéről mutatkozó optimista és bizakodó légkört, mint az alábbi szkeptikus kérdés felvetése, miszerint „a rendőrséget negatív színben bemutató tömegtájékoztatás egyértelműen tekintélyromboló-e?” Teljesen elfeledtek róla, ignorálták a Horthy-rendszer sajtókapcsolati modelljét, mintha az csupán az autokrata és despota vonásai miatt – a szakmaiságtól és a testület tekintélyének megóvását érintő célszerűségi indokoktól függetlenül – kívánta volna olyan szigorúan kontrollálni a bűnügyi tudósítások szervezeti és személyzeti rendszerét. A példa jól mutatja, hogy egy gyökeres ideológiai szakítás és váltás – részleges társadalmi amnéziát előidézve – a korábbi korszak gyakorlatának minden elemét negligálja, azok észszerűségétől és tapasztalati alapjaitól függetlenül.³³

A kommunikáció stratégiája³⁴

Ahogy a rendszerváltást megelőző és azt követő évek igazolták, a valóság-hű tájékoztatásban történő bizakodás túlzottan hiú és naiv ábránd volt. Ahogy az később világosságá vált: a sajtó és a tömegtájékoztatás szabadságából nem következett a valóság-hű, objektív tájékoztatás, amelyet a média hírszelekciós mechanizmusa és a hír áruvá degradálása fémjelez. A rendőrségnek a média kezelésére stratégiát kellett kiépítenie, amelyben a zárkózottságot immár nem a korábbi pártpolitika ideológiai szándéka, hanem a renomé megóvásának jól felfogott érdeke vezérelt.³⁵ A *stratégia* a katonai terminológiából került a közigazgatás, a gazdaság és a kommunikáció fogalomkörébe; lexikonban

³³ Kriskó (2013) 225–234.

³⁴ Elekes szerint a HR az utóbbi években jelentősen felértékelődött minden szervezet életében, célja az emberek megnyerése lett a kommunikáció által. Lásd bővebben: Elekes (2010) 54.

³⁵ Mokane szerint új irányokra volt szükség a rendszerváltás után, s ennek kiemelt tényezője volt a rendőrségkép (*image, goodwill*) kialakítása jól megtervezett és végrehajtott marketingmenedzsmenttel. Lásd: Mokane (1982) 76–78.

található definíciója szerint a hadtudomány fontos alkotóeleme, amely „a háború [...] előkészítésének és vezetésének kérdéseit vizsgálja. A háború céljainak megfelelően meghatározza a háborúban alkalmazott erőket és eszközöket, a harc célját, a cél elérésének módjait, összehangolja a különféle fegyvernemek tevékenységét”.³⁶ Mai értelmezésünkben a stratégia egy átfogó koncepció, amely távlati célokat, cselekvési sávokat jelöl ki, valamint olyan feladatokat fogalmaz meg, amelyek hatásos eszközt jelenthetnek a szervezeti célok eléréséhez.³⁷ Ezt támasztja alá az is, hogy a rendőrség kommunikációs stratégiájának küldetése a társadalomban a rendőrségre nézve kedvező kép kialakítása lett, amelynek lényeges eleme a közvélemény támogatásának elnyerése.³⁸ A stratégia célkitűzése kissé ütközik a tömegtájékoztató elképzeléseivel, éppen ezért a sajtókapcsolat akkor működik jól, ha az újságírók jól értesültek (tájékozottak), képesek és hajlandók fontos, releváns, hiteles és aktuális információt áramoltatni a szervezetről vagy annak termékeiről, szolgáltatásairól, eseményeiről vagy vezetőiről. A szervezet oldaláról ez azt jelenti, hogy hozzájut a szükségesnek ítélt publicitáshoz, közérdekű ügyei nyilvánosságot kapnak, a szervezeti célokkal összhangban lévő üzenetei eljutnak célközönségéhez.³⁹

1999-ben így nyilatkozott a rendőrfőkapitány: „*Mi tette szükségessé új kommunikációs stratégiánk kidolgozását?*

- *régi nem volt,*
- *az események mögött jártunk,*
- *nem volt koordináció az ORFK sajtószervei között,*
- *hiányos volt a kapcsolatrendszer a média és az ORFK tájékoztatói struktúrája között,*
- *nem volt meg a szükséges kommunikációs háttér az ORFK-n.*⁴⁰

Hiába jött létre a kommunikációs igazgatóság az Országos Rendőr-főkapitányságon és hangolták össze a belső kommunikációs rendszert, a rendőrség továbbra sem tudta egységesen meghatározni saját kommunikációs profilját. A 2000-es évek elejére nyilvánvalóvá vált, hogy a rendőrségnek alaposan szűrnie kell a „kikerülő információt”, és folyamatosan figyelemmel kell lennie a „rendőrség lakossági megítélésére”.⁴¹ Ahogy Valcsicsák fogalmaz, a rendőrség médiaarculatát a 2000-es évekig a statisztikai szemlélet uralta: „*Az ún. szocialista társadalom, benne a szovjet típusú rendőrségek általános, szignifikáns jellemzője volt mindenkor a látványos, öngazoló kimutatások készítése/készíttetése, és ezen számadatok [...] »mellődöngető« nyilvánosságra hozatala.*” Ez a szemlélet 2002-re megváltozott: „*a rendőrségi külső kommunikáció innentől a rendőrségről az emberek fejében élő képpel való azonos modell kommunikálása lett, így a tények helyett a meggyőzés lett a kívánatos kép implikálása.*”⁴² A rendőrség maga is kezdte belátni, hogy a média által a rendőrségről sugallt kép erőteljesebb közvéleményformáló erejű, mint amit a rendőrség valós eredményei mutatnak.⁴³ „*Közismert, hogy milyen nehézségei vannak a rendőr-*

36 Új magyar lexikon. 121.

37 Cserép–Molnár (2010) 7.

38 Korinek (2006b) 11.

39 Nyárády–Szeles (2005) 113–123.

40 Orbán (1999) 220.

41 Uo. 221.

42 Valcsicsák (2004) 165–168.

43 Sutka (2003) 63.

ségnek abban, hogy a munkáról hiteles és mozgósító képet adjon az őt megbízó és fenntartó polgárok felé, tehát kell, hogy szüksége legyen egy stratégiára. Néha az embernek az az érzése, hogy a rendőrség mindenki mást illetéktelennek tart, hogy beleszóljon a kizárólagosnak gondolt felségterülete kérdéseibe, ami már csak azért is tévedés, mert a közbiztonság, régies szóval a közbátorság, mint a szó előtagja is mutatja, első számú közügy.⁴⁴

A kommunikációs stratégia megalkotása azonban továbbra is rendezetlen kérdés maradt.⁴⁵ 2007 júliusában az országos rendőrfőkapitány, érezve a tényleges reform szükségességét, ismét meghirdette a kommunikáció megújítását, amely „a biztonság, a bizalom és a becsület rendőrségi programban” szerepelt: „*Át kell tekinteni a külső és belső kommunikáció jelenlegi gyengeségeit, a kommunikáció eszköz- és módszerparkját meg kell újítani, az állomány kreativitását ki kell bontakoztatni. Lehetőséget kell biztosítani számukra véleményük közlésére, a kérdéseikkel kapcsolatos válaszok megadására, az interaktív kommunikáció létesítésére. Ennek érdekében írásban indokolt rögzíteni a rendőrség belső és külső kommunikációjának stratégiáját, elveit, módszereit, tartalmát, gyakorlásának határait, tilalmi rendszerét, az egyes szintekhez piramis jelleggel tartozó és azokhoz kapcsolódó feladatokat, követelményeket. A stratégia készítése előtt tételesen fel kell tárni a kommunikáció gyenge pontjait, azok okait.*”⁴⁶

Az új, „önfenyező” kommunikációs trend égisze alatt született meg 2008-ban a Főnix kommunikációs projekt, amely számos olyan megállapítást tesz, amely tényszerű, de látszatalapokra helyezi a pozitív imázskeltést: példának okáért SWOT-elemzéssel⁴⁷ sorolja a rendőrség erősségei közé a harmonikus vezetést, a szervezettséget, a minimálisan elhanyagolható fluktuációt, a tekintélyes külső presztízst, az egységes és egyetemleges kommunikációs kultúrát és filozófiát, valamint a magasan képzett, nagy tapasztalattal rendelkező munkatársakat.⁴⁸

Külső kommunikáció „ma”⁴⁹

A médiatörvény⁵⁰ nyújtotta szabályozási háttérrel kívül, a rendőrség jelenlegi kommunikációját a 10/2013. (III. 14.) számú ORFK utasítás (a továbbiakban: ORFK-utasítás) és a 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet szabályozza. A szabályozókból jól kitűnik a lakosság felé irányuló kommunikációs csatornáknak a hierarchizált szervezethez igazított protokolláris működése: „*A rendőr a sajtó, a rádió és a televízió megkeresése alapján a feladat-*

44 Németh (1999) 229–230.

45 Annak ellenére, hogy a modern stratégia elméletéről kimerítő tanulmányok születtek, még rendészeti vezetők tollából is. Lásd: Kiss (2003) 64–83.

46 Bencze (2009) 27.

47 A SWOT-elemzés a versenytárselemzés és a vállalati belső értékelés egyik legalapvetőbb és legerjedtebb módszere. Magában foglalja a vizsgált tényezők erősségeit (*strengths*), gyengeségeit (*weaknesses*), lehetőségeit (*opportunities*) és veszélyeit (*threats*). Forrás: www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/0007_d1_1075_1077_uzletiterv/a_swot_elemzes_JGReK9C3qqHeUPDS.html

48 Garamvölgyi (2007) 18.

49 Tolnainé a rendészeti kommunikáció két dimenzióját különbözteti meg: a külső és a belső kommunikációt. Jelen témában csak a külső kommunikációt veszem górcső alá, vagyis ahogy a szervezet önmagát mint szervezetet jeleníti meg. Lásd: Tolnainé (2012) 77–83.

50 A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény, a későbbiekben: médiatörvény.

körébe tartozó szolgálati ügyekről, egyes bűncselekményekről csak engedéllyel és a személyes adatok védelmére vonatkozó előírások betartásával nyilatkozhat. Az engedélyt az országos rendőrfőkapitány, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója, továbbá a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitányok, azok helyettesei, a velük azonos hatáskörű, valamint az általuk felhatalmazott vezetők adhatják meg.⁵¹ Az eljáró vagy intézkedő rendőr számára a jogszabály csak kivételesen engedi meg, hogy munkájával kapcsolatosan nyilatkozatot tegyen, és akkor is csak tényközlő nyilatkozattételt, amelyről később jelentést kell készítenie. Főszabály szerint a nyilatkozattételre a rendőrségi szóvivők, illetőleg a megfelelő szintű vezetők jogosultak. A jogszabály a kommunikációt meghatározóan a rendőrségtől a média felé, egy irányban, és csak az előírt engedélyezési és jóváhagyási rend mellett, szigorú kontroll alatt teszi lehetővé, megtiltja az engedély nélküli szereplést vagy nyilatkozattételt. A médiában szerepelni és nyilatkozatot tenni a felettes vezetők engedélyével és előzetes jóváhagyásával lehet: „Nyilvános szerepléshez – ha az rendőrként történik – engedélyt kell kérni. Az engedély megadására megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságnál vagy az alárendeltségébe tartozó rendőrkapitányságnál, határrendészeti kirendeltségnél szolgálatot teljesítő rendőr esetében a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány, az Rtv. 4/A. §-a (1) bekezdése alapján az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szervnél szolgálatot teljesítő rendőr esetében a rendőri szerv vezetője, az ORFK állományában szolgálatot teljesítő rendőr esetében az országos rendőrfőkapitány, a Terrorelhárítási Központnál, a Nemzeti Védelmi Szolgálatnál a főigazgató jogosult.”⁵²

A rendőrség sajtószolgálatára arra való, hogy pótolja a szakmai vezetés kommunikációs ismereteit, a médiumokat pedig segítse a rendészeti hatósági tevékenység szakszerű bemutatásában. A kommunikációs szolgálat szervezete és hierarchikus tagoltsága a stratégiai célkitűzéssel összhangban határozható meg.⁵³ A rendőrség kommunikációs szerve a szervezethez hasonlóan ugyancsak centralizált és alá-fölé rendeltségi elven alapuló, ami azonban szembeűnő, hogy más szakmai szervezeti egységekkel ellentétben közvetlenül betagozódik a Belügyminisztériumba, vagyis a kommunikáció tekintetében az összes Belügyminisztériumhoz tartozó szervezet egységes felső irányítás alatt áll. Az ORFK-utasítás alapján a legfelső kommunikációs szervezeti egység az Országos Rendőr-főkapitányság Kommunikációs Szolgálat, amely a Belügyminisztérium Miniszteri Kabinet szakmai iránymutatásainak megfelelően látja el a feladatát. A feladatkörében rögzítettek szerint teljes mértékben befolyást gyakorol a rendőrség kommunikációja felett:

- „f) a Szolgálat vezetője dönt egyes ügyek kommunikációs szempontból országos jelentőségűvé nyilvánításáról;
- g) előzetesen véleményt nyilvánít a szóvivők munkaköri leírásának szakmai tartalmával összefüggésben;
- h) véleményezési jogot gyakorol a szóvivők és a megyei kommunikációs szervek munkatársainak kiválasztásában, teljesítményértékelésében;

51 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet, 99. § (1) bek.

52 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet, 99. § (6) bek.

53 Korinek (2006b) 12.

*j) a megyei kommunikációs szervek megfelelő reagáló képességének biztosítása érdekében megteszi a szükséges intézkedéseket, így különösen hatáskörébe von ügyeket, utasítást ad kommunikációs reakció végrehajtására, személyügyi javaslatot tesz.*⁵⁴

Nemcsak a nyilatkozattételek és a kapcsolattartás személyi köre szabályozott és felülről irányított, hanem a médiatartalom-szolgáltatók felé átadott információ tartalma is:

„A médiatartalom-szolgáltatók számára a budapesti székhelyű rendőri szervek kizárólag a Szolgálat, a nem budapesti székhelyű rendőr-főkapitányságok és az alárendeltségükben működő szervezeti egységek pedig kizárólag az illetékes megyei kommunikációs szerv közreműködésével adhatnak tájékoztatást.

A rendőrség közleményeit, tájékoztatóit kizárólag a kommunikációs szervek hozhatják nyilvánosságra. A nyilvánosságra hozott közleményt, tájékoztatót a kommunikációs szervek a lehető legrövidebb időn belül kötelesek megküldeni az érintett ügyben eljáró szervnek.

A médiatartalom-szolgáltató részére adott tájékoztatás esetén a médiatartalom-szolgáltatótól kérni kell a közlés tervezetének megküldését, illetve a hangfelvétel meghallgatásának vagy a képfelvétel megtekintésének lehetővé tételét, kivéve, ha ennek végrehajtása a közlés tervezett időpontjára tekintettel már nyilvánvalóan nem lehetséges, vagy ha a rendőrség sajtótájékoztató keretében, illetve írásban kiadott közlemény vagy médiatartalom-szolgáltatói megkeresésre írásos válasz formájában adott tájékoztatást.

*A kommunikációs szervek a médiatartalom-szolgáltatók megkeresésére kötelesek a megkeresés tudomásukra jutásától számított négy órán belül dokumentálható formában reagálni. Amennyiben a megkeresés teljes körű teljesítése ezen határidőn belül nem lehetséges, a válasznak tartalmaznia kell a végleges válasz megadásának várható időpontját. Mindez nem érinti a rendkívüli vagy váratlan eseményekre történő reagálást és a tényközlő nyilatkozatot.*⁵⁵

Ahogy az ORFK-utasításból is kitűnik, a rendőrség rendkívüli mértékben kontrollálni kívánja a megjelenő médiatartalmat, ezért nagyon leszűkíti még a saját kommunikációs szervezeti egységeinek mozgásterét is, annak elkerülése érdekében, hogy a médiumok véletlenül se közöljenek a rendőrséggel összefüggésben negatív értékítélet kialakítására alkalmas híryanagot.

Azonban a rendőrség nem elégszik meg a kimenő kommunikációs formák és tartalmak részletes szabályozásával, ezen túlmenően tartalmilag is folyamatosan monitorozza a megjelent híradásokat, annak érdekében, hogy képet kapjon a bűnüldözés médiában festett képéről:

„19. A kommunikációs szervek munkanapokon 8.00 óráig kötelesek a székhelyükön bejelentett valamennyi médiatartalom-szolgáltató rendőrséggel, a rendőrség tevékenységével összefüggő közléseiből az elmúlt 24 órára vonatkozó lapszemlét készíteni. A médiatartalom-szolgáltatók munkaszüneti és a pihenőnapokon közzétett közléseit a munkaszüneti vagy a pihenőnapot követő első munkanapon készülő lapszemlének kell tartalmaznia. A lapszemle kötelező tartalmi eleme a kommunikációs reakcióterv.

20. A Szolgálat az általa készített lapszemlét annak elkészítését követő egy órán belül köteles elektronikus úton eljuttatni a megyei kommunikációs szervekhez. A megyei kommu-

54 10/2013. (III. 14.) ORFK utasítás

55 10/2013. (III. 14.) ORFK utasítás, 10–13. pont

nikációs szervek kötelesek az általuk készített lapszemlét annak elkészítését követő egy órán belül a Szolgálat által működtetett ügyeletre (a továbbiakban: Ügyelet) elektronikus úton felterjeszteni.

21. A kommunikációs szervek kötelesek a lapszemléből külön leválogatni és a selejtezési időpontjukig megőrizni azokat a közléseket, amelyek országos jelentőségűek, jelentős közérdeklődésre tartanak számot, vagy amelyek a szerv vezetője által kijelölt ügycsoportba tartoznak.⁵⁶

És hogy mennyire nem bízuk a bűnüldözés a médiában:

„38. A kommunikációs szervek kötelesek mérlegelés nélkül soron kívül jelentést tenni az állományilletékes parancsnoknak abban az esetben, ha a rendőrség érintett szervének tevékenységébe vetett közbizalom megkérdőjelezésére alkalmas közlést észlelnek. A rendőrség kommunikációs szervei az állományilletékes parancsnok előzetes engedélyével kötelesek az állományilletékes parancsnok közléssel kapcsolatban megtett intézkedéséről tájékoztatást adni a médiatartalom-szolgáltatóknak.”⁵⁷

A bűnüldözés jelenlegi kommunikációs modelljéből félreérthetetlenül kitűnik, hogy a rendőrség azért nem biztosít autonóm kommunikációs jogköröket az alsóbb szintű szerveknek és egységeknek vagy esetleg az „utca rendőrének”, mert tart a média negatív hírszelekciós mechanizmusától. Nem bízuk benne, és óvatosan viszonyul a médiához.⁵⁸ Ezért tart többek között attól, hogy az alsóbb szinten dolgozó beosztott rendőrök által nem kellően átgondolt és megszürt információk tartalmát a híradások már eltorzítják, és a közzététel nem szolgálja majd a pártatlanság és a hitelesség ORFK-utasításban megfogalmazott elveit.⁵⁹ A kifelé irányuló külső kommunikáció problematikájából félreérthetetlenül következik a belső kommunikáció erőtlensége is, amely indokolja, hogy az információs lánc egyes elemei az esetleges védekezéshez szükséges többletismeret megszerzése érdekében miért tartják vissza az információt, miért akadozik az információáramlás, illetve miért nem működnek olajozottan az alulról fölfelé irányuló információs csatornák sem.⁶⁰ Amint látszik, a bizalom egyrészt nem áll fenn a rendőrség és a média között, nincs továbbá bizalom a rendőri vezetés és a beosztottak között sem, s emiatt marad a belső hierarchia és a tekintélyelvű vezetés. Mindez a szerv reputációja felett örökösödve a bűnüldözés egységes védelmét szolgálja a média szenzációhajhász negatív hírtorzításának kiküszöbölésére:

„Egy szervezet kommunikációja mindig két részre osztható: belsőre és külsőre. A belső kommunikáció, főleg ha arra mint az együttműködés nélkülözhetetlen alapelemére tekintünk, a leghatékonyabban akkor működik, ha egymást elfogadó, egymással partneri, azaz egyenrangú viszonyban lévő emberek között zajlik. A magyar rendészeti kultúra ma korántsem ilyen közeg. Valamennyi tevékenységi körét – sokszor szakmailag teljesen indokolatlanul –

56 10/2013. (III. 14.) ORFK utasítás, 19–21. pont

57 10/2013. (III. 14.) ORFK utasítás, 38. pont

58 „Egyébként pedig általában véve praktikus taktika a hallgatás, hiszen abból – gondolja a csinovnyik – még sohasem lehet baj.” Lásd: Illisz (1998) 44–46.

59 A már idézett kutatásomban beigazolódt, hogy a rendőrök szerint is passzív, zárkózott és egyirányú a kifelé irányuló kommunikáció.

60 Kriskó kilenc pontban foglalja össze a közösségimédia-stratégia kiépítésének feladatait, amely jelentősen érintené a centralizáció és decentralizáció kérdéskörét is. Lásd: Kriskó (2012) 28–41.

nul, csupán a megszokás okán – át- meg átszövi az erős hierarchizáltság. Ez a körülmény a kommunikációt minimum nehezíti, lassítja, akadályozza, sőt sokszor egyenesen lehetetlenné teszi. Amíg ez a helyzet, addig a külső kommunikációban is igen nehéz, sőt lehetetlen elvárni, hogy azok a rendőrök, akiket a merev hierarchia irányítottként folyton csak »alattvalói« szerepre és beszédmódra kényszerít, képesek legyenek partnerséget megjeleníteni a civilekkel való kapcsolatokban.»⁶¹

Ezzel a megállapítással szembehelyezkedem. Hiszen a média szerepének hatásaiból, a szocializmus korabeli gondolkodásából, továbbá a kommunikációs stratégia jelenlegi felépítéséből kétségtelenül nem az világlik elő, hogy a sokat korholt rendőrségi szervezeti kultúra idézi elő a zárt és rezignált külső kommunikációs attitűdöt, sokkal inkább a média negatív hírfestő beállítottsága és hatalmi dominanciája, amely miatt a testület saját reputációjának megőrzése érdekében zárttá és védekezővé, esetleg „bulvárosodásával” konformmá válik.⁶²

A rendőrség belülről pontosan tudja szakmailag, hogy a lakosság bizalma hogyan nyerhető el, de ez egy olyan közegben, ahol a média érdekei sokkal erősebbek, ráadásul – a népszerűségének megőrzése által – neki még a politika is erősen kiszolgáltatott, önálló mozgástér híján szinte lehetetlen elvárás egy ilyen kiszolgáltatott szervezettel szemben.⁶³ Érdemes újragondolni a rendőrség, a média és az állampolgár erőviszonyait, az érdekek érvényesítésének esélyeit, ezáltal a rendőrség kommunikációs „betokozódásának” motívumait.⁶⁴ „[A] sajtó hatalma nagyobbnak tűnik, mint a rendőré. A helyzet úgy alakult, hogy a bűnügy megoldásáért egyedül a rendőr a felelős, és senki más, sőt hovatovább magának a bűncselekménynek a megtörténteért is. Így aztán a rendőr kényszert érez, hogy mondjon valamit a sajtó számára, gyakran csak azért, hogy időt nyerjen. Közben nyilvánvalóan fél is tőle...”⁶⁵

A helyzet bizarr aspektusát adja, hogy bár a jelen rendőrsége látszólag ugyanabban a változatlan hierarchikus, militáns és centralizált formában üzemel, mint a szocialista rendszer rendőrsége, ám az ennek hátterét jelentő kauzalitás a rendszerváltás után gyökeresen megváltozott. Amíg a korábbi rendszerben a diktatúra és az ideológiai rendszer védelmét – belülről kifelé – szolgálta a lakosságtól való elzárkózás, addig a liberális demokráciában a politikának és a média negatív hírszelekciós mechanizmusának való kiszolgáltatottság – kívülről befelé – készíti a védekező pozíciót jobban biz-

61 Gaál–Molnár (2013) 137.

62 Ahogy Kovács Lajos is megfogalmazza: amióta a média olyan mértékben telepedett rá a nyomozásokra, hogy az már a nélkülözhetetlen titoktartás miatt is nagy nehézséget okoz, gondoskodni kell arról, hogy a rendőrség képes legyen megvédeni bizalmas adatait. „Az állami büntetőigény teljesülésének fokmérője nem a büntetés súlyossága, hanem az igazság megállapítása és a büntetés időszerűsége.” Lásd: „...az állami büntetőigény teljesülésének fokmérője nem a büntetés súlyossága, hanem az igazság megállapítása és a büntetés időszerűsége...” 53.

63 Korinek szerint a rendészet mint szakma mindaddig kiszolgáltatott lesz a politikának, míg egyfelől az önkorlátozó politika be nem látja, hogy hosszú távon neki is jobb a megbízható, politikamentes, időnként nemet mondani tudó rendőrség, másfelől pedig míg a rendészet mint hivatás a maga önbecsülését, autonóm szakmai ethoszát meg nem teremti. Lásd: Korinek (2006a) 67.

64 Ezt igazolja a saját kutatásom is: a rendőrök többsége szerint a rendőrség saját jól felfogott érdekei miatt ilyen zárkózott.

65 Németh (1999) 92.

tosító szervezeti és működési formációhoz való ragaszkodásra.⁶⁶ Gondolván arra, hogy az egyént és a közösséget is a biztonságra való törekvés hajtja, ennek ösztönös készítése miatt a konformizációt még akkor is nehéz elhagyni, amikor az integráló környezet gyors és gyökeres változást produkál, amikor viszont ellenséges légkör alakul ki a közegben, úgy a biztonság iránti igény a védekező forma önkéntelen elvetését legkevésbé sem fogja támogatni. *Egy ilyen helyzetben indokolt a kérdés, hogy a rendőrség miért akar mégis mindenkit meggyőzni arról, hogy élvezzi a lakosság bizalmát, ami a gyakorlatban nem takarna mást, mint a közvetlen és kétirányú kommunikációs csatornák működtetését, nem félve az onnan érkező negatív visszacsatolástól.* Kissé ellentmond ennek, ahogy a rendőrség a szigorú rendszabályok szerinti, jelenlegi kommunikációs modelljét működteti.⁶⁷ Borúlátóbb tanulmányok arra a következtetésre jutnak, hogy – a szabályozástól a mentalitáson át egészen a végrehajtásig – alapjaiban kell megújítani a rendőrségi kommunikációt.⁶⁸

Irodalomjegyzék

- Antal Szilvia – Dunavölgyi Szilveszter (2006): A bűn világa a médiában. In: *Rendészeti Szemle*, 54. évf. 12. sz. 13–36.
- „...az állami büntetőigény teljesülésének fokmérője nem a büntetés súlyossága, hanem az igazság megállapítása és a büntetés időszerűsége...” Interjú Kovács Lajos nyugállományú rendőr ezredessel (2009) In: *Rendészeti Szemle*, 57. évf. 11. sz. 51–61.
- Bajomi-Lázár Péter (2008): *Média és társadalom*. Budapest, Jaffa Kiadó.
- Barabás A. Tünde – Gyurkó Szilvia – Virág György (2006): Média és igazságszolgáltatás. In: Irk Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok* 43. Budapest, OKRI.
- Bencze József (2009): *A biztonság, a bizalom és a becsület rendőrségi programja*. ORFK intranet.
- Bodor Endre (1964): Hozzászólás Szabó László „A rendőrség és a sajtó” című cikkéhez. In: *Belügyi Szemle*, 2. évf. 1. sz. 98–103.
- Budai János: Hozzászólás Szabó László „A rendőrség és a sajtó” című cikkéhez. In: *Belügyi Szemle*, 2. évf. 2. sz. 76–78.
- Cserép Attila – Molnár Katalin (2010): A rendőrség kommunikációs stratégiája és belső kommunikációja. In: *Rendészeti Szemle*, 58. évf. 2. sz. 3–41.
- Dénes J. Tamás (1963): Hozzászólás Szabó László *A rendőrség és a sajtó* című cikkéhez. In: *Belügyi Szemle*, 1. évf. 11. sz. 71–74.
- Elekes Edit (2010): Menedzsment lehetőségek a rendvédelemben. In: *RTF Rendvédelmi Füzetek*, 1. 51–62.
- Frydman, Marcel (1993): *Televízió és agresszió*. Budapest, Pont Kiadó.
- Gaál Gyula – Molnár Katalin (2013): Ami elromolhat, az el is romlik? A média szerepe a biztonságos, élhető közösségek formálásában. In: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 15. kötet, 131–140.
- Gerbner, George (2000): *A média rejtett üzenete*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Horváth György (2004): Problémás gyerekek. In: *uó: Pedagógiai pszichológia*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

66 Kriskó éppen a szervezet negatív visszacsatolásoktól való félelmét tartja a zárkózottság feloldásának útjában álló legnagyobb akadálnak, holott a rendőri szervezetnek látnia kellene a pozitív lehetőséget, amellyel – emberi arcának megmutatásával – a társadalmi bizalom elnyerése járhatna. Kriskó (2012) 37.

67 Kriskó fókuszcsoportos kutatásában arra kereste a választ, hogy a rendszerváltozás óta miért nem tud a rendőrség olyan kommunikációs modellt működtetni, amellyel valóban elnyerheti a lakosság bizalmát. A megkérdezettek alulértékelték a kommunikáció jelentőségét, de torzítottan látták a tömegtájékoztató rendőrségábrázolását. Lásd: Kriskó (2011) 53–67.

68 Cserép–Molnár (2010) 41.

- Illisz László (1998): Hírversenypálya etikai buktatókkal. In: *Belügyi Szemle*, 46. évf. 6. sz. 43–47.
- Katona Sándor (2007): Megszólaljon a bíró? In Both Emőke – Deres Petronella (szerk.): *Kriminológiai Közlemények 64*. Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság.
- Kerecsi Klára (2005): A bűnmegelőzés és a biztonságérzet területi összetevői. In Irk Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 42*. Budapest, OKRI.
- Kiss Ernő (2003): Gondolatok a stratégiai szemléletről és módszerekről. In: *Magyar Rendészet*, 3. évf. 1–2. sz. 64–82.
- Klein Sándor (2004): *Vezetés- és szervezetpszichológia*. Budapest, Edge 2000 Kft.
- Kó József (2005): Félelem keletről nyugatra: A bűnözéstől való félelem területi sajátosságai Magyarországon. In Irk Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 42*. Budapest, OKRI.
- Korinek László (2006a): A rendőrség pártirányítása 1956–1989. In: *Rendészeti Szemle*, 54. évf. 10. sz. 55–67.
- Korinek László (2006b): Média és bűnözés. In: *Rendészeti Szemle*, 54. évf. 12. sz. 3–12.
- Korinek László (2010): *Kriminológia I. Látens bűnözés, bűnözésábrázolás, félelem a bűnözéstől*. Budapest, Magyar Közlöny- és Lapkiadó.
- Krisko Edina (2011): Fókuszban a rendőrség. In: *Belügyi Szemle*, 59. évf. 12. sz. 53–67.
- Krisko Edina (2012): Rendészet 2.0 a kommunikációs szakember szemével. In: *Belügyi Szemle*, 60. évf. 9. sz. 28–41.
- Krisko Edina (2013): *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció*. PhD-értekezés. Pécs, PTE.
- Maguire, Edward – Wells, William (eds.) (2009): *Implementing community policing. Lessons from 12 Agencies*. Washington D.C., U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.
- Merril, John C. (1995): *Existentian Journalism*. Lanham, MD, University Press of America.
- Mokane, Daniel J. (1982): A rendőrség közösségi kapcsolatai Nyugat-Yorkshire-ban. In: *Belügyi Szemle, Külföldi Figyelő*, 35. sz. 76–78.
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.) (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Németh Zsolt (1999): A média a rendőrség társadalmi szerepéről. In Kozáry Andrea (szerk.): *A rendőrség társadalmi szerepe. Tudományos konferencia 1998. április 21–22*. Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Nyarády Gáborné – Szeles Péter (2005): *Public Relations I*. Budapest, Perfekt Kiadó.
- Orbán Péter (1999): A magyar rendőrség modernizációs kísérletei. In Domokos Andrea (szerk.): *Kriminológiai Közlemények 57*. Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság.
- Pokol Béla (2009): Tömegkommunikáció és politika. In Bihari Mihály – Pokol Béla (szerk.): *Politológia*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Shoemaker, Pamela J. (1996): Hardwired for News: Using Biological and Cultural Evolution to Explain the Surveillance Function. In: *Journal of Communication*, Vol. 46. No. 3. 32–47.
- Sutka Sándor (2002): *A Hajdú-Bihar Megyei Rendőrfőkapitányság 2002. évi munkájának értékelése*. Évértékelő jelentés.
- Szabó László (1963): A rendőrség és a sajtó. In: *Belügyi Szemle*, 1. évf. 9. sz. 16–25.
- Tolnainé Kabók Zsuzsanna (2012): A rendészeti kommunikáció specifikussága, törvényi szabályozása. In: *Magyar Rendészet*, 12. évf. 3. sz. 77–83.
- Új magyar lexikon*. (1962–1981) 6. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Valcsicsák Imre (2004): *A rendőrségi kommunikáció stratégiaváltása (2002–2003). A rendvédelmi munka társadalmi beágyazottsága*. Budapest, RTF.
- Virág György – Gyurkó Szilvia – Barabás A. Tünde (2007): „Halál egyenes adásban” – a büntető igazságszolgáltatás megjelenése a tömegkommunikációban. Egy kutatás margójára. In Both Emőke – Deres Petronella (szerk.): *Kriminológiai Közlemények 64*. Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság.
- Zlatniczky István (1963): Hozzászólás Szabó László „A rendőrség és a sajtó” című cikkéhez. In: *Belügyi Szemle*, 1. évf. 12. sz. 89–93.

Jogforrások

2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról
30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról
10/2013. (III. 14.) ORFK utasítás a médiatartalom-szolgáltatók részére adható tájékoztatás rendjéről

ABSTRACT

The media and the public confidence in the police

VÁRI Vince

The media's role as a "fourth" power factor today can hardly be doubted by anyone. But if examined the police's popularity as presented from the point of view of the media interests, there appears to be a difference in the interests between the two. However, the police's struggle to win over the confidence of the public, despite the media, is only a show, in fact, the police are not able to win this war. The police - absent their own channels of communication - will always be a news provider, but not the forwarder and mediator. Furthermore as the police increasingly see the media's mechanism of news-selection they will feel resistance is senselessness and futile and become more and more passive and defensive.

Keywords: *media, police, communication, confidence of the public*